

Preken av prost Jon Henrik Gulbrandsen under innsettelses- og byfestgudstjeneste i Stjørdal kirke, 19. august 2018

Lukas 12, 42-48

Jesus sa:

«Hvem er da den tro og kloke forvalteren som herren vil sette over tjenestefolket sitt for å gi dem mat i rett tid? 43 Lykkelig er den tjeneren som herren finner i arbeid med dette når han kommer tilbake! 44 Sannelig, jeg sier dere: Herren skal sette ham over alt han eier. 45 Men sett at denne tjeneren sier til seg selv: 'Det varer lenge før herren min kommer' og så gir seg til å slå tjenesteguttene og tjenestejentene og spise og drikke til han blir full. 46 Da skal tjenerens herre komme en dag han ikke venter og en time han ikke kjenner, og hugge ham ned og la ham dele skjebne med de vantro. 47 En tjener som kjenner sin herres vilje og likevel ikke stiller i stand eller gjør det herren vil, han skal få mange slag. 48 Men en som ikke kjenner den og gjør det som fortjener slag, skal slippe med færre. Av den som har fått mye, skal det ventes mye, og av den som mye er betrodd, skal det kreves desto mer.

Bjørn Hansen døde i vår. Bjørn, tidligere trener i Rosenborg og på landslaget. I bisettelsen ble Bjørn sitert på noe han av og til sa. Og det var dette: *Det hjelper ikke å være intelligent hvis du ikke er riktig klok.*

Det hjelper ikke å være intelligent hvis du ikke er riktig klok.

Bjørn var svært dyktig rent fotballfaglig. Men det han nok vil bli husket for er at han var «riktig klok». Han var levende opptatt av verdier, av andre mennesker, av inkludering og integrering, av det vi kan kalle det større felles gode.

Det er forskjell på å være intelligent og det å være klok.

Det er forskjell på å være smart og å være klok.

Det er forskjell på å være lur og å være klok.

Det er lett å la seg blende av det intelligente, det smarte og det lure. Og innenfor den rette rammen og rett forstått, er jo også dette viktig.

Men det vår verden først og fremst trenger er kloke mennesker, kloke forvaltere.

Jesus spør: Hvem er den kloke og tro forvalteren...?

Det hjelper ikke å være intelligent hvis du ikke er riktig klok.

20. januar 1942 fant den såkalte Wannsee-konferansen sted i Berlin. Der ble den endelige løsningen på jødespørsmålet diskutert. Av ledende tyske nasjonalsosialister. Blant de mest sentrale til stede på møtet var Alfred Meyer, Reinhard Heydrich og Adolf Eichmann.

Intelligente mennesker som sammen med et titalls andre planla det som for ettertiden skulle bli hetende holocaust.

Enorm tankekraft ble brukt for å planlegge dette videre. Den store logistikkutfordringen knyttet til transport ble etter hvert løst – jernbanevogner/kuvogner. En effektiv henrettelsesmetode ble utviklet – gasskamrene.

Heller ikke når det gjaldt hva man skulle gjøre med alle likene, manglet det intellektuell kapasitet og kreativitet – krematoriene.

Så mye tankekraft. Så mye kreativitet. Så mange smarte menn. Så stor ulykke.

Det hjelper ikke å være intelligent hvis du ikke er riktig klok.

Som en kontrast til dette, den menige tyske soldaten Josef Schultz.

I fortellingen om han går myte og virkelighet litt over i hverandre. Men dette er en fortelling også om mange andre som gjorde lignende valg. Derfor er fortellingen om Josef Schultz uansett verdt å fortelle.

Josef Schultz ble født i Tyskland i 1910. Han var med i angrepet på Jugoslavia i 1941.

Et kornete bilde tatt 20. juli 1941, viser hvordan en rekke jugoslaver er tatt til fange og stilt opp for å henrettes. På bilde ser vi også det som skal være Josef Schultz. På vei over fra rekken av skyteklare soldater til rekken av dem som skal henrettes.

Han ville ikke være med på dette. Han har lagt fra seg hjelm og gevær. Han ser så naken ut. Han har sluppet tak i livet sitt for å gå i døden med de dødsdømte.

Josef Schultz går bare noen få skritt, men det er skrittene fra én verden til en annen.

Fra en verden som tar, til en verden som gir, fra en verden av intelligens og smartheit til en verden av klokskap.

Fra en verden med jeg-et i sentrum til en verden der fokus er det store «vi».

Etter krigen satte en eldre lokal kvinne opp et minnesmerke, til ære for den modige soldaten.

Det hjelper ikke å være intelligent hvis du ikke er riktig klok.

Smartheit uten klokskap tar.

Klokskapen gir. Klokskap og godhet hører sammen

Klokskapen forstår at alt er gave og at livet ikke vinnes ved å ta, men ved å gi.

Klokskapen gir slipp på sitt eget av hensyn til det større felles gode.

Klokskapen forstår at – som Jesus sier - den som er gitt mye, skal det kreves mye av.

Klokskapen gir mennesker som trenger det mat i rette tid

Klokskapen handler i pakt med livets grunnvilkår. Den vet at vi ikke har noe vi ikke har fått. At alt vi har, inkludert livet, er gave.

Et av de sterkeste skriftlige uttrykk for denne klokskapen er den bønne vi kjenner under navnet Frans av Assisis bønn:

Herre gjør meg til redskap for din fred!

La meg bringe kjærlighet der hatet rår.

La meg bringe forlatelse der urett er begått.

La meg skape enighet der uenighet rår.

La meg bringe tro der tviler rår.

La meg bringe sannhet der villfarelse rår.

La meg bringe lys der mørket ruger.

La meg bringe glede der sorg og tyngsel rår!

Å Mester!

La meg ikke søke så meget å bli trøstet som å trøste.

Ikke så meget å bli forstått som å forstå.

Ikke så meget å bli elsket som å elske!

For det er gjennom at man gir at man får.

Det er ved å glemme seg selv at man finner seg selv.

Det er ved å tilgi andre at man selv får tilgivelse!

Det er ved å dø at man oppstår til det evige liv!

Denne bønne hang innrammet på veggen på rommet mitt da jeg var tenåring. Slik den også hang på mange andres rom. Nå er den sjelden å se. Vi kan spørre hvorfor. Har det noe å gjøre med hvordan vi forstår den kristne tro?

Den amerikanske fransiskanerpresten Richard Rohr peker i en av sine taler på det han mener er en alvorlig misforståelse i mye av den vestlige kristendommen.

Vi tror, sier han, at kristendom is a spirituality of addisjon. En åndelighet eller fromhet der det handler om å samle, at det vi har skal øke, at det skal bli mer. Og at det har blitt sånn fordi den eneste kontekst vi kjenner er den vi er en del av, nemlig markedsøkonomien og troen på stadig vekst. Blant slagordene vi har lært å gjøre til våre er «Fordi du fortjener det» og spørsmålet vi også har lært er «What's in it for me?»

Konsekvensen er at de fleste av oss mener vi fortjener en vestlig/norsk levestandard, at vi derfor

heller samler i stedet for å dele, at vi velger mer sikkerhet for vår egen del – for oss selv, våre barn, vår familie, landet vårt - i stedet for solidaritet med andre.

Men, sier Rohr, i tråd med Frans av Assis bønn, kristendom is a spirituality of subtraction, det handler om fratrekk, om å gi fra seg, om overgivelse - om å gi slipp på egen agenda, egne ambisjoner, egen sikkerhet, egne penger, eget liv. For det store felles gode for alle mennesker. For Jesus skyld.

Nattverden, sier han, er det sterkeste uttrykket for dette. Vi går fram og mottar Jesu kropp og blod. Så går vi ut. Bevegelsen er tydelig. Jesus gir sitt liv for oss. Vi gir våre liv for verden. Dette er kristendom.

I det siste har det vært en god del diskusjon om Den norske kirkes helsetilstand. Noen sier at kirka et i krise. Hevder at stadig færre bryr seg om kirka. Påpeker at medlemstall og deltakelse synker.

Andre påpeker det som utrolig at det fremdeles er over 70 % av befolkningen som er medlemmer av kirka, at det tross alt er mange som døper barna sine og at kirken viser hvor grunnfestet den er i folket ved kriser og katastrofer.

I begge disse vurderingene ligger oppslutning som et premiss. Jo flere medlemmer/deltakere, jo større oppslutning, jo mer lykkes kirken. Jo færre medlemmer og deltakere jo nærmere krise. Livskraft – eller åndskraft - og oppslutning knyttes sammen.

Jeg tror ikke oppslutning er en god målestokk når kirka skal vurderes.

Vi kan heller spørre: I hvilken grad bidrar kirken til klokskap? I hvilken grad skaper gudstjenestene våre mennesker som gir, som deler, som setter det felles gode først.

Helt konkret kan vi f.eks. spørre: I hvilken grad gjør gudstjenestene våre en forskjell for Syrias flyktninger? Er ikke dette politikk?

Hvor flyktningemottak skal ligge mener jeg er et politisk spørsmål. I all hovedsak.

Reduksjon av vårt eget forbruk for å dele med mennesker som har mistet alt, er et tema i kjernen av den kristne tro.

For det er gjennom at man gir at man får.

Det er ved å glemme seg selv at man finner seg selv.

Et annet relevant spørsmål kan være:

I hvilken grad gjør det kirken driver med en forskjell for fattige familier i Norge.

Eller: I dag markeres 300 – årsdagen for Arnfelds tragiske felttog, med fredsgudstjeneste i Nidarosdomen.

Vi kan spørre: I hvilken grad er vi gode forvaltere når det gjelder fred, rettferdighet og forsoning.

Det er ikke likegyldig hva vi ser etter når spørsmålet reises om kirka er i krise. Der Guds rike bryter fram, begynner mennesker å dele.

Kjære gudstjenestedeltakere:

Dere har valgt å komme på gudstjeneste denne søndagen. Det skulle dere kanskje ikke gjort.

Jeg har i mitt stille sinn tenkt at det er tryggest å ikke gå på gudstjeneste om sommeren. I hvert fall hvis du vil leve et beskyttet liv. På nesten alle sommerens søndager er temaene usedvanlig utfordrende. Det gjelder også i dag. Jeg må innrømme at jeg lurt på om de som har fordelt temaene og tekstene gjennom året, selv er mye bortreist om sommeren.

Men vi er nå her. Og vi har hørt Jesu spørsmål: *Hvem er da den tro og kloke forvalteren..?*

Løfter vi spørsmålet inn i dagen i dag, lyder det: Er vi tro og kloke forvaltere? Er vi mennesker som deler?

Han som spør er han som elsker oss først. Han som spør, spør ikke for å sette oss fast, men for å sette oss fri. Han som spør, ber oss ikke om å løfte oss selv etter håret, men om å bli en del av det Gud gjør i verden. Han som spør, spør ikke for å ta fra oss livet, men for å gi oss det tilbake.

Jesus er den eneste – den eneste – vi kan gi livet til, uten å miste det

Hva ville Josef Schultz tenkt om alt det jeg nå har sagt? Det aner jeg ikke. Men med denne prekenen reiser jeg – billedlig talt – også her, et minnesmerke over denne tyske soldaten. Han som var riktig klok.